

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/117/2020
Identifikačné číslo spisu: 4315205813
Dátum vydania rozhodnutia: 29.10.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Petříková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:4315205813.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banky Slovensko, a.s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, proti žalovanému W. S., bývajúcemu v C., o zaplatenie 4.783,77 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Levice pod sp. zn. 7C/266/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 20. februára 2019 sp. zn. 6Co/171/2018, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Nitre z 20. februára 2019 sp. zn. 6Co/171/2018 v časti, v ktorej krajský súd v ostatnej zamietajúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou podanou na Okresnom súde Levice (ďalej ako „súd prvej inštancie“) sa žalobkyňa domáhala, aby súd žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyňi istinu vo výške 4.783,77 eur s úrokom 251,95 eur, úroky z omeškania 2,68 eur, úrok 15,90 % ročne z nezaplatennej istiny vo výške 4.783,77 eur od 25. marca 2015 do zaplatenia, úrok z omeškania vo výške 5,00 % ročne z nezaplatennej istiny 4.783,77 eur a nezaplatených úrokov 251,95 eur od 25. marca 2015 do zaplatenia.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom zo 6. apríla 2018 č. k. 7C/266/2015-69 konanie v časti o zaplatenie zmluvných úrokov vo výške 2,11 eur s príslušenstvom a v časti o zaplatenie vyčíslených úrokov z omeškania vo výške 0,70 eur zastavil. Žalovaného zaviazal zaplatiť žalobkyňi 4.783,77 eur, vyčíslený úrok do zosplatenia vo výške 249,84 eur, vyčíslený úrok z omeškania do zosplatenia vo výške 1,98 eur, úrok z omeškania 5 % ročne z istiny 4.783,77 eur od 25. marca 2015 do zaplatenia, všetko do 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšnej časti žalobu zamietol a žalobkyňi priznal nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %. Zároveň rozhodol, že o výške náhrady trov konania rozhodne súd samostatným uznesením po právoplatnosti rozsudku. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že žalovaný 13. januára 2014 uzatvoril so žalobkyňou úverovú zmluvu, ktorej predmetom bolo poskytnutie bezúčelového úveru žalovanému vo výške 5.000 eur s fixnou úrokovou sadzbou do splatnosti 15,9 % p. a. Žalovaný zmluvu uzatváral ako spotrebiteľ. Uviedol, že žalobkyňa si uplatnila aj právo na zaplatenie vyčísleného úroku z úveru ku dňu vyhlásenia splatnosti úveru vo výške 249,84 eur, ako i zaplatenia úroku vo výške

15,90 % ročne zo žalovanej istiny od 25. marca 2015 do zaplataenia. Vo vzťahu k dohodnutým úrokom uviedol, že sú súčasťou peňažného záväzku dlžníka a sú splatné spolu s istinou, teda doba splatnosti úrokov je rovnaká ako doba splatnosti úveru, preto dôsledkom omeškania s ich splatením je zo zákona vyplývajúca povinnosť platiť úroky z omeškania, avšak dohodnuté úroky z poskytnutých prostriedkov patria veriteľovi iba do splatnosti jeho dlhu, pretože po vyhlásení splatnosti úveru sa istina ďalej neúročí. V prípade, že dôjde k splatnosti, je dlžník v omeškani a musí platiť úroky z omeškania, nie však už nové dohodnuté zmluvné úroky. Konštatoval, že tento názor vyplýva aj z ustálenej judikatúry (rozsudok NS SR sp. zn. 4Obo/143/1998), preto žalobkyni priznal len vyčíslené úroky vo výške 249,84 eur (dohodnutý úrok 15,90 % z poskytnutého úveru do predčasného zosplatenia) a úroky vo výške 15,95 % zo sumy 4.783,77 eur od 25. marca 2015 do zaplataenia považoval za nedôvodné a v tejto časti žalobu zamietol.

3. Proti uvedenému rozhodnutiu vo vzťahu k zamietajúcemu výroku podala žalobkyňa odvolanie. Krajský súd v Nitre (ďalej ako „odvolací súd“) rozsudkom z 20. februára 2019 sp. zn. 6Co/171/2018 rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti týkajúcej sa zaplataenia úroku z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 249,84 eur od 25. marca 2015 do zaplataenia a v časti trov konania zrušil a vec mu v tejto časti vrátil na ďalšie konanie. V ostatnej zamietajúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že predčasné zosplatenie úveru predstavuje vo svojej povahe jednostranný sankčný právny inštitút, ktorý umožňuje veriteľovi zmenou záväzku požadovať jednorazové okamžité vrátenie celej požičanej istiny, kým dohodnutý úrok predstavuje cenu, za ktorú veriteľ poskytuje dlžníkovi istinu k dispozícii. Tento zisk predstavuje práve dohodnutý úrok splácaný spolu v rámci splátky úveru v režime dojednaného záväzku. Takýto úrok predstavuje kapitalizovanú odplatu za celé obdobie postupného splácania úveru v splátkach. Pri predčasnom a mimoriadnom zosplatení úveru vzniká veriteľovi nárok na jednorazové vrátenie požičanej istiny úveru, vrátane úrokov, kapitalizovaných ku dňu zosplatenia úveru. Teda zosplatením úveru nastáva stav, keď veriteľ má právo získať okamžite späť celú sumu požičaných peňažných prostriedkov, v dôsledku čoho na jeho strane odpadá obmedzenie jeho práva na dispozícii s istinou úveru, s ktorou môže disponovať. Tým teda stráca nárok veriteľ na úroky za požičané peňažné prostriedky od spotrebiteľa. Ak teda spotrebiteľ už nemá právny titul na peňažné prostriedky u seba tieto užívať, niet dôvodu už na to, aby veriteľ požadoval od neho úroky, ktoré by mu patrili, ak by spotrebiteľ mal právo držby finančných prostriedkov, inak by nastal nespravodlivý a ústavne nekonformný stav pre spotrebiteľa, ktorý by bol vystavený sankciám vynútenia povinnosti plnenia a veriteľ by naďalej mal nárok na úroky zo zmluvy. Išlo by teda o stav, podľa ktorého by sa popreli účinky veriteľom vyvolanej zmeny obsahu záväzku a veriteľ by mal nárok na dohodnuté úroky, ako keby k zmene záväzku nedošlo. Spotrebiteľ by nemal žiadne garantované práva, ktoré by mu plynuli zo zmluvy s veriteľom vyvolané zmenou záväzku. Navyše by došlo k hrubej nadvláde veriteľa, ak by bol tento nečinný pri vymáhaní svojej pohľadávky a odplatné úroky by si nárokoval aj pri svojej potencionálnej nečinnosti. Takéto správanie dodávateľa nemôže byť podporované a požívať právnu ochranu. Z uvedených dôvodov odvolací súd v súlade s citovanými zákonnými ustanoveniami potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v jeho napadnutej zamietajúcej časti, v ktorej súd nepriznal žalobkyni úrok vo výške 15,90 % p. a. z nezaplataenej istiny 4.783,77 eur od 25. marca 2015 do zaplataenia. Rozhodujúc o odvolaní žalobkyne a preskúmaním napadnutého rozhodnutia prvoinštančného súdu odvolací súd dospel taktiež k záveru, že predmetné rozhodnutie v zamietajúcej časti týkajúcej sa zaplataenia úroku z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 249,84 eur od 25. marca 2015 do zaplataenia nezodpovedá vyššie uvedeným zákonným predpokladom na obsah a vyhotovenie rozhodnutia. Uviedol, že súd prvej inštancie svoje rozhodnutie v tejto časti odôvodnil len tým, že Občiansky zákonník ani Obchodný zákonník požadovať také príslušenstvo neprípúšťa, avšak svoje úvahy, na ktorých založil rozhodnutie v tejto časti neodôvodnil, čím sa rozsudok v tejto časti stáva absolútne nepreskúmateľným. Z uvedených dôvodov preto odvolací súd v tejto časti rozsudok súdu prvej inštancie zrušil, ako i v časti trov konania a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo výroku o potvrdení ostatnej zamietajúcej časti rozsudku súdu prvej inštancie podala žalobkyňa (ďalej ako „dovolatelka“) rozsiahle dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnila poukazom na § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená a to od otázky „či nárok na zaplataenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až

po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“. Navrhla, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 424 CSP) a to oprávneným subjektom (§ 427 CSP), zastúpeným podľa § 429 ods. 1 CSP skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti, pričom zistil, že dovolanie je dôvodné.

6. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

6.1. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa dovolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

8. V danom prípade dovolací súd prioritne posudzoval prípustnosť dovolania, t. j. či boli splnené podmienky stanovené zákonom pre vecné prejednanie dovolania.

9. Odborná spisba rozdeľuje podmienky prípustnosti dovolania na objektívne: a/ prípustný predmet, b/ lehota na podanie dovolania, c / náležitosti dovolania a na subjektívne, t. j. osoba oprávnená podať dovolanie (Ficová a kol. Občianske procesné právo, Druhé aktualizované a doplnené vydanie, Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2008, str. 344).

9.1. V Civilnom sporovom poriadku sú jednotlivé podmienky prípustnosti dovolania upravené nasledovne: v ustanoveniach § 420 až § 423 je upravený prípustný predmet, v ustanovení § 427 je stanovená lehota na podanie dovolania, v ustanovení § 428 sú stanovené náležitosti dovolania a v ustanovení § 424 až § 426 sú uvedené osoby, ktoré sú oprávnené podať dovolanie.

10. Dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania dovolateľky z hľadiska dovolacieho dôvodu vyplývajúceho z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a to od otázky „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“.

11. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu v prípadoch uvedených v bode 6.1. Výpočet dôvodov uvedených v § 421 ods. 1 CSP je taxatívny. Všetky dôvody prípustnosti dovolania, ktoré sú vymenované v tomto ustanovení, sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, ktorej vyriešenie viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu; zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna, ako aj procesnoprávna (v ďalšom texte len „právna otázka“).

12. V prípade dovolania, prípustnosť ktorého vyvodzuje dovolateľ z § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam. Závery o (ne)prípustnosti dovolania prijíma dovolací súd na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Výsledok posúdenia prípustnosti dovolania je teda podmienený tým, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej

právnej otázky.

13. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.

14. Najvyšší súd pripomína, že z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP je relevantná len otázka, ktorá vykazuje znaky pretrvávajúcej rozdielnosti rozhodovania dovolacích senátov, t. j. existujúca nejednotnosť posudzovania danej otázky. Vyplyva to zreteľne priamo z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, konkrétne z toho, že za relevantnú tu zákon označuje otázku, ktorá „je“ (teda nie „bola“) dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Z uvedeného okrem iného vyplýva, že dôležitá je v tomto smere súčasná nejednotnosť rozhodovania dovolacieho súdu (teda nie minulé, už prekonaná a neexistujúca rozdielnosť rozhodovania).

15. Podľa § 432 ods. 1 CSP možno dovolanie, ktoré je prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Právnym posúdením sa pritom rozumie činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak sice aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

16. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 432 ods. 2 CSP a v situácii, že dovolanie dovolateľky je v danom prípade procesne prípustné, dovolací súd teda v zmysle uvedeného pristúpil k právnenému posúdeniu vyššie nastolenej právnej otázky dovolateľky.

17. Dovolací súd v o vzťahu k vymedzenej otázke uvádza a poukazuje na to, že medzičasom rozhodovacia činnosť dovolacieho súdu túto predmetnú otázku riešila a to v rozhodnutiach sp. zn. 5 Cdo 42/2020 zo 16. júna 2020 a sp. zn. 1 Cdo 94/2019 z 18. augusta 2020.

18. Dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 42/2020 konštatoval, že zosplatnenie úveru je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

19. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

20. Túto vedomosť však dlžník-spotrebiteľ nemá v prípade dojednania, ktoré umožňuje navýšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania, nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navýšovať neobmedzene. Taktó stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník-spotrebiteľ zaviazal platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 OZ.

21. Na druhej strane postavenie veriteľa-dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednania nezhorší, pretože v

prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

22. Dovolací súd tak v tomto rozhodnutí uzavrel, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru, veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.

23. V rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 94/2019 dospel dovolací súd k záveru, že úrok z úveru a úrok z omeškania sú dva odlišné inštitúty, ktoré je potrebné dôsledne odlišovať a nemožno ich zamieňať. Po zosplatnení úveru teda z nesplatennej istiny ďalej beží úrok z úveru (ako odmena za poskytnuté finančné prostriedky, ktoré dlžník v dohodnutej dobe nevrátil) až do ich vrátenia a v prípade omeškania dlžníka beží zároveň taktiež úrok z omeškania (ako sankcia za omeškanie s úhradou peňažného záväzku).

24. Vzhľadom na to, že nastolená dovolacia otázka je posudzovaná rozdielne, dovolací súd pristúpil k jej posúdeniu z hľadiska ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP.

25. Nakoľko však dovolateľkou nastolená právna otázka „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“ u ž bola dovolacím súdom riešená v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 42/2020 tak, že konštatoval, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru, veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí, pričom uvedený právny záver prijal dovolací súd aj v rozhodnutiach sp. zn. 2 Cdo 115/2019, sp. zn. 3 Cdo 113/2019, sp. zn. 8 Cdo 125/2018, tento právny záver berie dovolací súd aj v tomto preskúmanom prípade na zreteľ a prikláňa sa k nemu.

26. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu dovolateľka opodstatnene namietala, že zvolené riešenie odvolacieho súdu v otázke „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“, spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 432 ods. 1 CSP).

27. Vzhľadom na uvedené dovolací súd zrušil rozsudok Krajského súdu v Nitre z 20. februára 2019 sp. zn. 6Co/171/2018 v časti, v ktorej súd v ostatnej zamietajúcej časti rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a vec mu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.